

Дотримання цих умов допоможе ефективно залучити учнів до навчального процесу, розвинути їхні аналітичні здібності, візуальне мислення та вміння структурувати та встановлювати зв'язки між історичними фактами та поняттями.

Таким чином, використання ментальних карт на уроках історії забезпечує активізацію навчально-пізнавальної діяльності учнів завдяки творчому підходу до вивчення навчального матеріалу в процесі інтерактивного навчання: візуальному встановленню причинно-наслідкових зв'язків історичних явищ і подій та розвитку навичок критичного мислення, аналізу інформації, узагальнення й структурування знань.

Список використаних джерел

1. Бабич О. О., Семеніхіна О. В. До питання про співвідношення понять наочність і візуалізація. *Фізико-математична освіта. Науковий вісник*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2014. № 2 (3). С. 47–53.
2. Білоусова Л. І. Онлайн-інструменти візуалізації в діяльності сучасного педагога. *Науковий журнал «Science Rise: педагогічна освіта»*. 2018. № 7. С. 8-15.
3. Гладун В. Візуалізація на уроках історії України з теми «наш край» засобами онлайн-сервісів. *Вересень*. 2022. Т. 3, № 94. С. 38-55.
4. Лавренова М. В. Ментальні карти як новація в освітньому процесі. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»* / ред. кол. Товканець Г. В. та ін. Мукачево: Вид-во МДУ, 2019. Випуск 1. С. 36-40.
5. Шахіна І. Ю. Ткаченко А. В. Використання ментальних карт на уроках історії України під час вивчення теми «Великий терор» на Вінниччині (1937-1938 рр.). *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : збірник наукових праць*. Київ; Вінниця: Планер, 2015. Випуск 43. С. 68-73.

Анастасія КУДРУК

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІГРИ В РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

На сучасному етапі розвитку вищої освіти в Україні одним з найважливіших завдань, яке стоїть перед професорсько-викладацьким складом вищої школи постає розвиток інтелектуальної діяльності студента, яка спрямована на здобуття, осмислення та застосування професійних знань.

Базовою складовою інтелектуальної діяльності майбутнього фахівця при цьому виступає розумова діяльність, яка забезпечує фундамент для формування загальних і спеціальних інтелектуальних умінь студента: працювати з інформацією, аналізувати, моделювати, проводити дослідження. Загальновідомо, що розумова діяльність особистості включає такі основні пізнавальні процеси, як сприйняття, увага, пам'ять, мислення, уява. Ці процеси забезпечують здатність студента засвоювати, обробляти і зберігати інформацію.

Розвиток професійно-аналітичної розумової діяльності студентів відбувається шляхом залучення їх до практичних кейсів, проектів, тренінгів, написання наукових робіт, а також використання в процесі професійної підготовки інноваційних методів навчання. Серед них важливими є сучасні інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, ігрові методи навчання, які допомагають сформуванню необхідних компетенцій студентів для успішної реалізації в майбутній професії.

Активізація пізнавальної діяльності студентів була і залишається найважливішою проблемою педагогіки. До ефективних способів пробудження пізнавального інтересу студентів належать інтелектуальні ігри, які спонукають їх до самостійного пошуку знань, формування умінь і навичок, що зрештою підвищує професійну компетентність. Таким чином, інтелектуальні ігри можуть використовуватися в освітньому процесі вищої школи як метод розвитку професійно-аналітичної розумової діяльності студента.

Аналіз наукових праць показує, що ігрові методи навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців досліджували такі науковці як О. Артемьєва, А. Вербицький, Н. Захарченко, С. Лопай, Т. Качеровська, В. Петрук, О. Пометун, К. Румянцева, П. Щербань. Вчені розглядають педагогічні засади використання ігрових методів в освітній діяльності, зокрема у загальноосвітній та вищій школі. Ціла низка досліджень присвячена питанню використання навчально-рольових ігор у педагогічному процесі.

Мета нашого наукового пошуку полягає у виявленні значення інтелектуальних ігор для розвитку професійно-аналітичної розумової діяльності студента в процесі професійної підготовки у вищій школі.

Розумова діяльність розглядається в психолого-педагогічній науці як складний пізнавальний процес перетворення в свідомості особистості моделі навколишньої дійсності шляхом утворення нових понять, суджень, умовиводів [1]. У цей процес включені механізми психічного відображення людини: відчуття, сприймання, мислення, пам'ять, увага, емоції і почуття уява, воля, мотивація, мовлення. Усі ці компоненти тісно взаємопов'язані та забезпечують можливість пізнавати світ, набувати знання, розв'язувати проблеми, приймати рішення, творчо мислити.

Розвиток розумової діяльності відбувається протягом усього життя людини і залежить від багатьох чинників: спадковості, середовища, освіти, способу життя тощо. Результатом розумової діяльності людини є наукові та духовні цінності, які визначають її якість життя і сприяють задоволенню суспільних та особистісних потреб. Тому належна розумова активність є запорукою інтелектуального зростання особистості та її успішної адаптації в сучасному світі.

Специфіка розумової діяльності студентів обумовлена особливостями навчального процесу в закладі вищої освіти. Студенти отримують значний обсяг абстрактних знань, які потрібно осмислити, систематизувати та закріпити. Значна частина навчального матеріалу опановується самостійно: підготовка до семінарів, написання рефератів, курсових тощо. Це вимагає вміння самоорганізації, планування, пошуку інформації. При цьому важливий аналітичний характер мислення: потрібно не лише засвоїти факти, але й проаналізувати матеріал, встановити причинно-наслідкові зв'язки, зробити обґрунтовані висновки. Також у процесі навчання студенти вчать оцінювати інформацію, виявляти протиріччя, відрізняти факти від суджень, формувати власну позицію, що сприяє розвитку критичного мислення [1].

Врахування цих особливостей розумової діяльності студентів дозволяє викладачам організувати ефективний навчальний процес та формувати необхідні компетенції майбутніх фахівців.

Потрібно зазначити, що з перших занять перед викладачами стоїть непросте завдання: викликати у студентів, які здобувають педагогічну освіту, інтерес до вивчення педагогіки та спеціальних дисциплін. З цією метою на заняттях доцільно використовувати ігрові методи навчання, зокрема інтелектуальні ігри, які сприяють більш ефективному засвоєнню студентами навчального матеріалу в процесі інтерактивної взаємодії.

Відповідно до психологічної концепції гри О. Леонтєва та Д. Ельконіна, вона визначається як діяльність людини, мотив та предмет якої лежать у самому процесі її

здійснення [3, с. 21]. Гра в освітньому процесі вищої школи – це вид діяльності, що поєднує в собі як елементи розваги, задоволення, так і серйозні аспекти засвоєння професійних знань, формування умінь і навичок, моделювання різних ситуацій. Будь-яка гра відрізняється значним ступенем напруженості і великою відповідальністю для її учасників, значним інтересом і в результаті значним ступенем емоційного переживання гравцями подій, що відбуваються в ній. Фундаментальне занурення в ігрові перипетії дозволяє гравцям ефективніше відпрацювати і відрефлексувати нові знання та навички, що робить процес їх застосування дієвим і результативним.

Інтелектуальні ігри є різновидом ігрової діяльності студента, основною метою яких є розвиток його інтелектуальних здібностей. Вони вимагають застосування логічного та креативного мислення, ерудиції, кмітливості та стратегічного підходу. Особлива привабливість інтелектуальної гри полягає в тому, що вона дозволяє діяти у ситуації ризику, невизначеності та свободи вибору. Потрібно зазначити, що єдність інтелектуальної гри та наукової творчості полягає в наявності свободи уяви, тому творчий потенціал ігрової діяльності розкривається через можливість генерувати ідеї, шукати альтернативи, бачити зв'язки, створювати уявні ситуації, перевілюватися в різні ролі, експериментувати без ризику. Все це в цілісній єдності сприяє розвитку професійно-аналітичної розумової діяльності майбутнього фахівця.

Як свідчить теорія і практика використання ігрових методів у педагогічному процесі вищої школи найбільш популярними є такі різновиди інтелектуальних ігор як: словесні ігри (ерудит, скребл, аліас, крокодил), які збагачують словниковий запас, тренують пам'ять, асоціативне мислення; квізи та вікторини, що дозволяють перевірити та розширити загальну ерудицію в різних галузях знань; головоломки та ребуси, які розвивають здатність аналізувати, бачити закономірності, мислити нестандартно; стратегічні економічні ігри (монополія, енергія, століття), що моделюють реальні економічні процеси, вчать приймати рішення з урахуванням ризиків; рольові інтелектуальні ігри, які розвивають навички комунікації, лідерства, прийняття рішень у змодельованих ситуаціях [2].

На основі вивчення наукових джерел і аналізу практичної професійної підготовки майбутніх учителів, нами робиться спроба виявлення значення інтелектуальних ігор для розвитку професійно-аналітичної розумової діяльності студента в процесі професійної підготовки у вищій школі, яке полягає:

- *по-перше*, у доцільності проектування професійних дій студентів, які не створюються в традиційній вербальній моделі навчання майбутнього фахівця;
- *по-друге*, у здатності студентів аналізувати інформацію, приймати рішення, оцінювати наслідки своїх дій, що сприяє формуванню важливих професійних компетенцій;
- *по-третє*, у можливості моделювання професійного середовища, що впливає на формування внутрішньої навчальної мотивації та потреби у самовираженні.

Таким чином, інтелектуальні ігри сприяють розвитку різних видів інтелекту майбутнього фахівця: вербального, логіко-математичного, просторового, міжособистісного. Участь в інтелектуальних іграх тренує розумові здібності, підвищує концентрацію уваги та загальний інтелектуальний рівень студента. Вони можуть використовуватися в освітньому процесі вищої школи як допоміжний метод навчання та самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Колінько К. Психологічні особливості формування розумових дій у студентів. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2018. № 9. С. 93-102.

2. Романова І. А. Порівняльний аналіз використання інтелектуальних ігор у навчально-виховному процесі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2014. № 3. С. 64-69.

3. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2004. 207 с.

Єлизавета УСКОВА

ІНФОГРАФІКА ЯК ЗАСІБ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Провідним завданням розвитку вищої освіти в Україні визначено інтеграцію вищої освіти в загальноєвропейську систему. У зв'язку з цим посилюються вимоги до якості освітніх послуг відповідно до європейських стандартів, впроваджуються системи зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості освіти, оновлюються освітні програми з метою їх наближення до потреб ринку праці, посилення практичної складової підготовки фахівців.

Освітній процес у вищій школі має на меті забезпечити здобуття особою відповідного ступеня вищої освіти та професійної кваліфікації. Акцент зміщується від викладання до процесу навчання студента, розвитку його критичного мислення, залучення до науково-дослідницької роботи. Тому освітні програми мають бути більш практико-орієнтованими, формувати актуальні компетентності, відповідати вимогам ринку праці.

Навчальна інформація відіграє ключову роль в освітньому процесі вищої школи: вона є основою для формування професійних знань, умінь та навичок студентів, розвитку ключових компетентностей. Навчальна інформація є основним ресурсом в освітньому процесі вищої школи, тому важливо забезпечити її якість, доступність та ефективні способи опрацювання. Для підтримки освітнього процесу у вищій школі активно впроваджуються електронні освітні ресурси, дистанційні форми навчання, цифрові платформи, сучасні засоби візуалізації навчальної інформації.

Візуалізація навчальної інформації є потужним інструментом, який допомагає підвищити ефективність навчання у вищій школі, поліпшити сприйняття, засвоєння та критичне осмислення матеріалу студентами. Візуальні репрезентації стимулюють студентів аналізувати, порівнювати, інтерпретувати інформацію та робити власні висновки. Одним із ефективних засобів візуалізації навчальної інформації в освітньому процесі вищої школи є інфографіка, яка дозволяє візуалізувати великі обсяги даних, статистики, процесів у зрозумілій, лаконічній формі, спрощуючи сприйняття складних понять та ідей.

Аналіз наукових праць показує, що проблема візуалізації освітнього процесу у вищій школі вивчалася такими дослідниками як Р. Арнхейм, К. Батаєва, К. Вар, Г. Голсуорт, Г. Ільїна, Н. Лобач, В. Мітчелл, О. Полонніков, Д. Роем, О. Сілкова, С. Симоненко, Е. Тафті, А. Тютюнник, В. Швирка та ін. Використання інфографіки для візуалізації навчального контенту в закладі вищої освіти є предметом наукових досліджень таких вчених як Д. Безуглий, С. Дроздова, Д. Желязни, М. Клепар, В. Лаптев, О. Нич, Л. Панченко, Н. Смірнова, В. Тулупов, І. Шахіна, О. Швед та ін.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні ролі інфографіки як засобу візуалізації навчальної інформації в освітньому процесі вищої школи, а також визначенні способів її ефективного використання в процесі професійної підготовки фахівців.

Вивчення наукових праць (М. Клепар, К. Кузнецової, О. Нич, А. Тютюнник, В. Швирки) показує, що візуалізація розглядається вченими як процес, що передбачає перетворення текстових, числових та інших видів даних у візуальні форми, такі як